

Pijn bij mensen met een verstandelijke beperking

PIJNZORG (ON)BEPERKT
Kennissetwerk Pijn bij verstandelijke beperking

Daan Mirande - Praktijkverpleegkundige VG
Dichterbij

Programma

- Kennismaking met pijn
- Pijn en een verstandelijke beperking
- Signalen en uitingen van pijn
- Observeren en meten
- Wat gebeurt er na signaleren van pijn?

Waar of niet waar?

- Pijn is van levensbelang.
- Mensen met VB hebben een hogere pijngrens dan mensen zonder vb.
- Mensen met VB slikken te veel pijnmedicatie.
- Agressief gedrag bij iemand met VB kan te maken hebben met pijn.
- Muziek is een soort medicijn bij pijn.

Wat is pijn?

- Een onplezierige sensorische en emotionele ervaring die wordt veroorzaakt door of lijkt op, feitelijke of mogelijke weefselbeschadiging

International Association for the Study of Pain (IASP)

- Subjectieve ervaring
- Uit zich vaak in gedrag

- Pijn is niet fijn!

Waarom pijn?

- Signaalfunctie

Indelingen van pijn

Welke **vormen**:

- Nociceptieve pijn
- Viscerale pijn
- Neuropathische pijn

Indeling in **tijd**:

- Acute pijn
- Subacute pijn
- Chronische pijn

Video juf Danielle

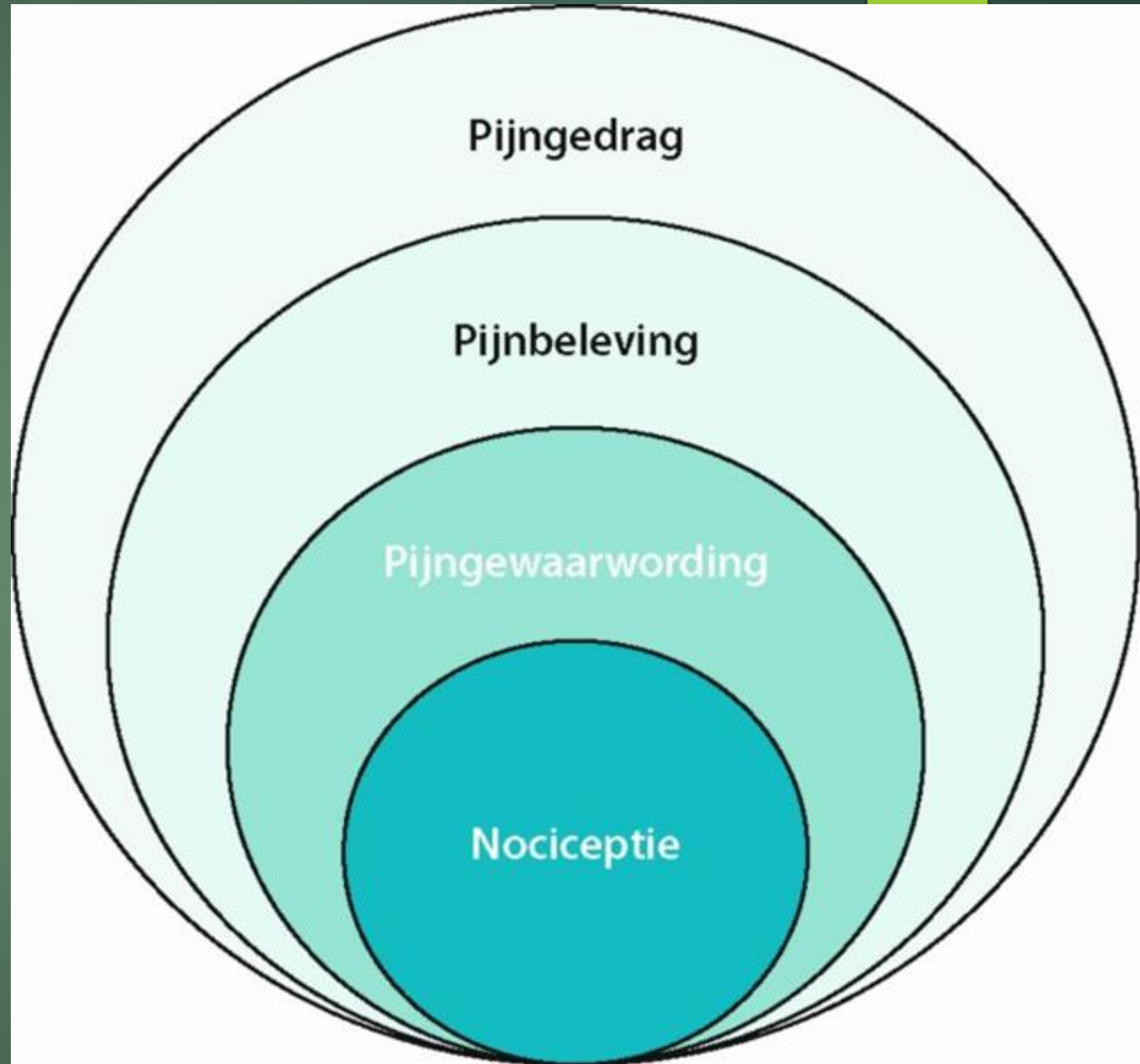

[pijn: oorzaken en behandeling](#)

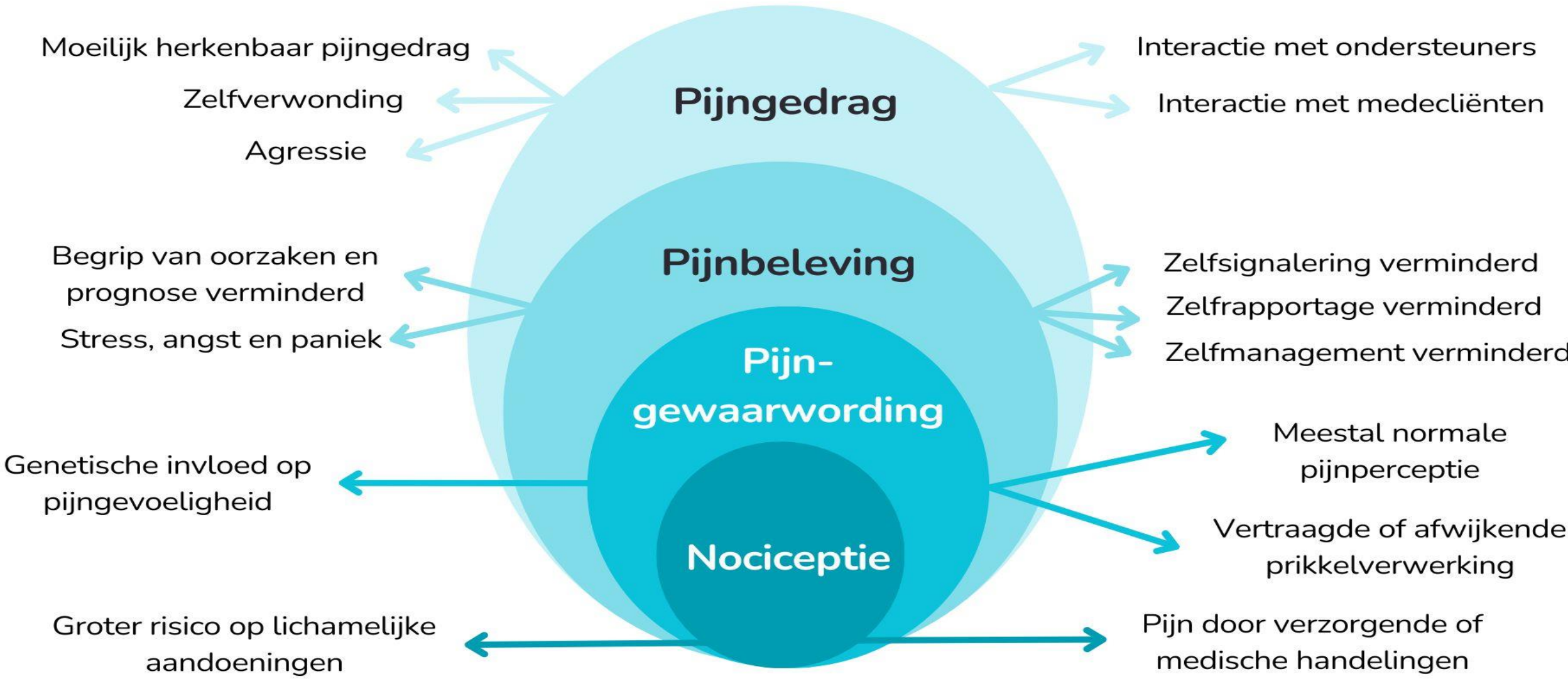
Kennisnetwerk pijn verstandelijke beperking

Pijn en VB

- Model van Loeser
- Nociceptie
- Pijngewaarwording
- Pijnbeleving
- Pijngedrag

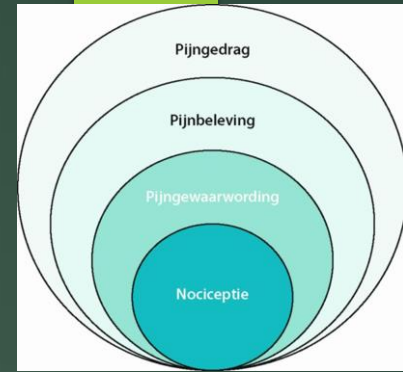

Loeser, 1980

Figuur 1: Model van Loeser (1980) aangevuld met [VB-specifieke knelpunten](#)

Pijn en VB

Mensen met een verstandelijke beperking...

- Hebben een verhoogd risico op pijn (*Cooper et al., 2015; Finlayson et al., 2010; McMahon & Hatton, 2020*).
- Hebben mogelijk een andere pijnbeleving als gevolg van genetische syndromen, een verstoorde werking van het centraal zenuwstelsel en onvoldoende remming van angst (*De Knecht & Scherder 2011; Warlow & Hain, 2018; Doody & Bailey, 2017b*)
- Hebben beperkte mogelijkheden tot zelfrapportage en coping (*Breau & Burkitt, 2009; Zabalia, 2013*).

Bovenstaande factoren

- Geven risico's op ondersignalering en onderdiagnostiek
- Maken behandeling complex (*Lonchampt et al., 2020; Symons et al., 2008*).
- Zorgen voor misvattingen over pijngevoeligheid (*Barney et al., 2020; Doody & Bailey, 2017a*).

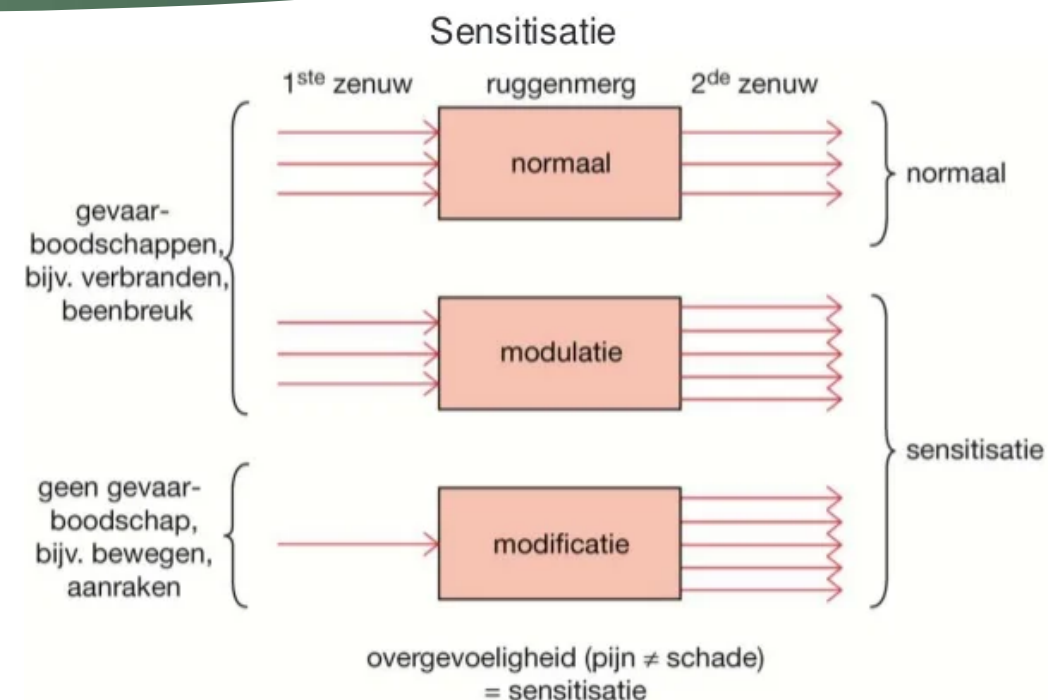
Pijn en EVB

- Gemiddeld 12 gezondheidsproblemen
 - (Obstipatie en minder zicht – meest voorkomend)
- Kans is groter iemand met EVB heeft pijn
- Pijn ≠ Niet open staan voor je omgeving
 - ≠ Geen ervaringen
 - ≠ Geen ontwikkeling

Daarom belangrijk pijn te signaleren en er iets mee te doen om ontwikkeling van mensen met EVB te stimuleren

Chronische pijn bij mensen met VB

- Grotere kans op chronische pijn door chronische aandoeningen en (ADL)-afhankelijkheid
- Grotere kans op ontregeling:
 - Sensitatie
 - Chronische stress
 - Grotere kans op chronisch pijn en vicieuze cirkel

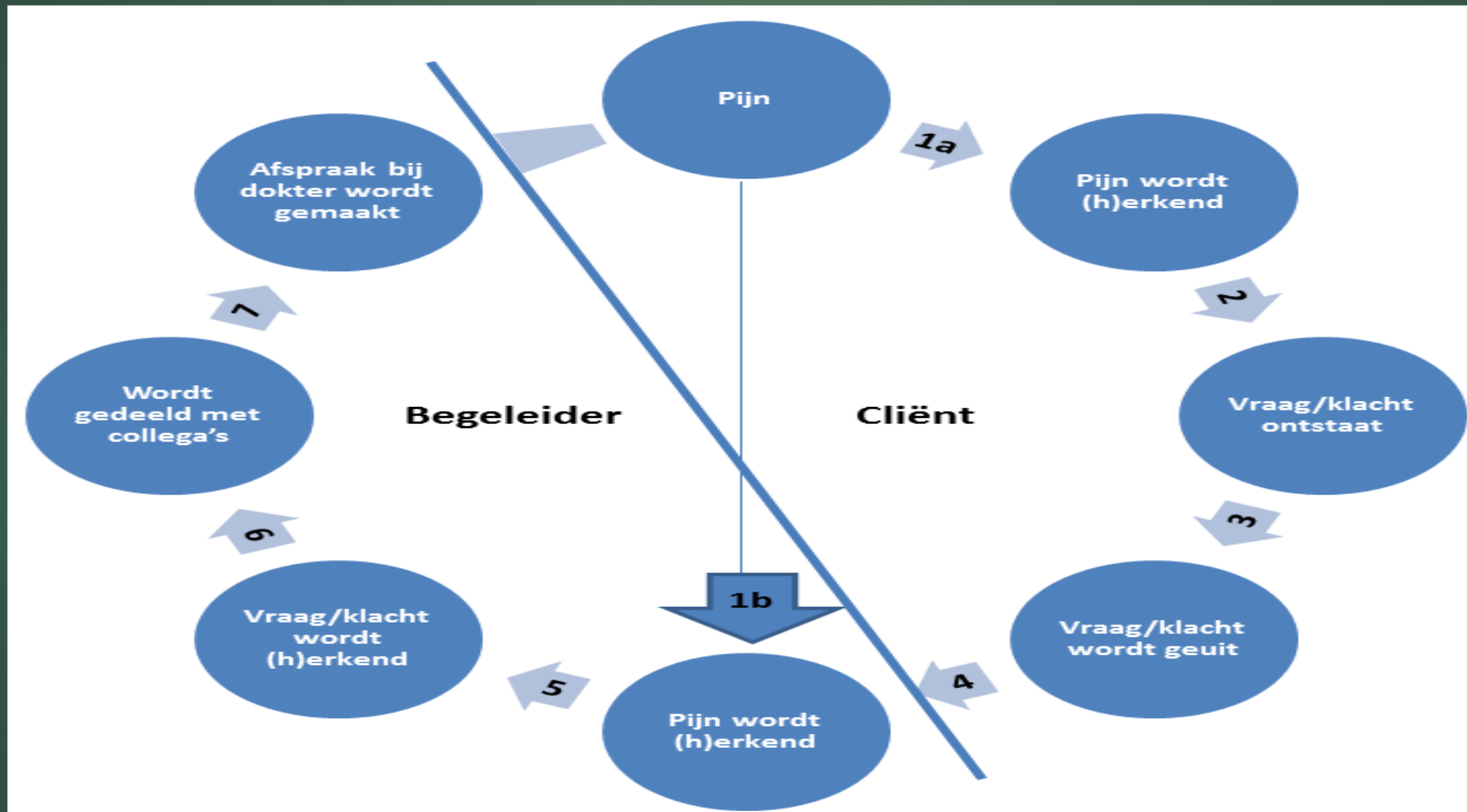

Pijn signaleren (Zozijn)

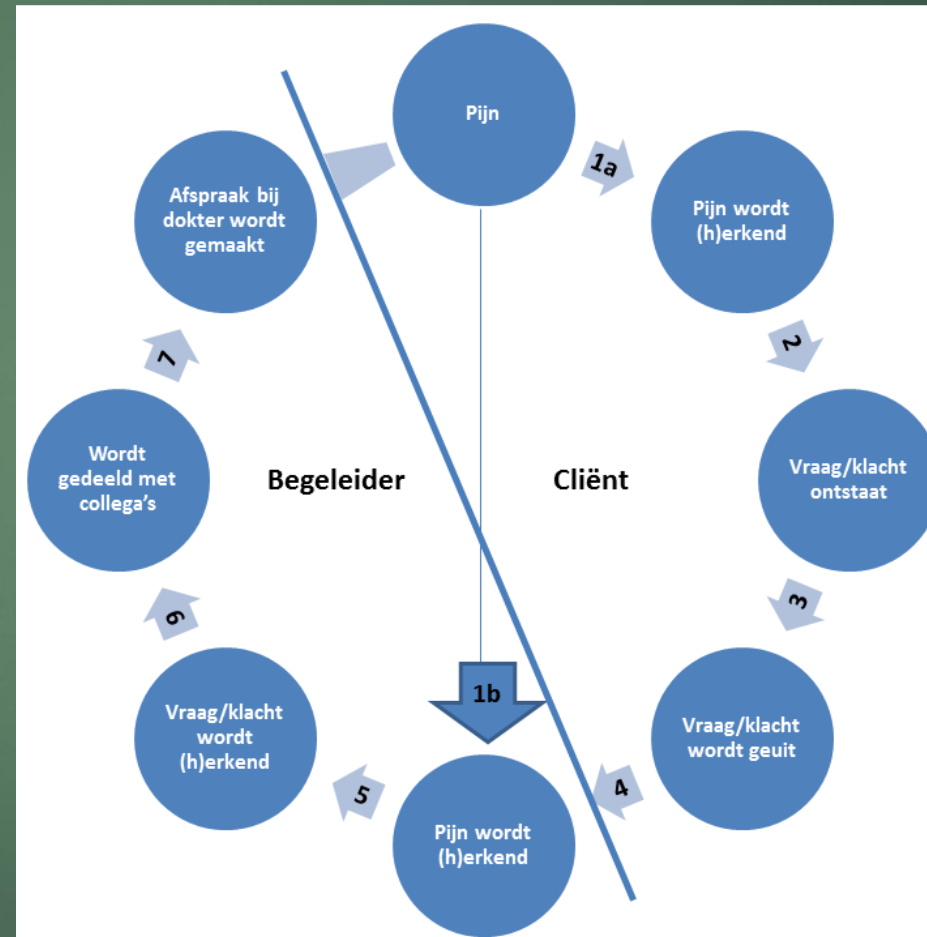
[Richtlijn Signaleren van pijn bij mensen met een VB \(kennispleingehandicaptensector.nl\)](http://kennispleingehandicaptensector.nl)

Signalen en uitingen van pijn bij vb

Signalen en uitingen van pijn bij vb

- Gezichtsuitdrukkingen
- Vocaal
- Lichaam
- Sociaal
- Activiteit
- Fysiologisch
- Mondzorg
- Eten/drinken
- Slaap
- Zie ook [richtlijn pijnsignaleren](#)

Signaleren en uitingen van pijn

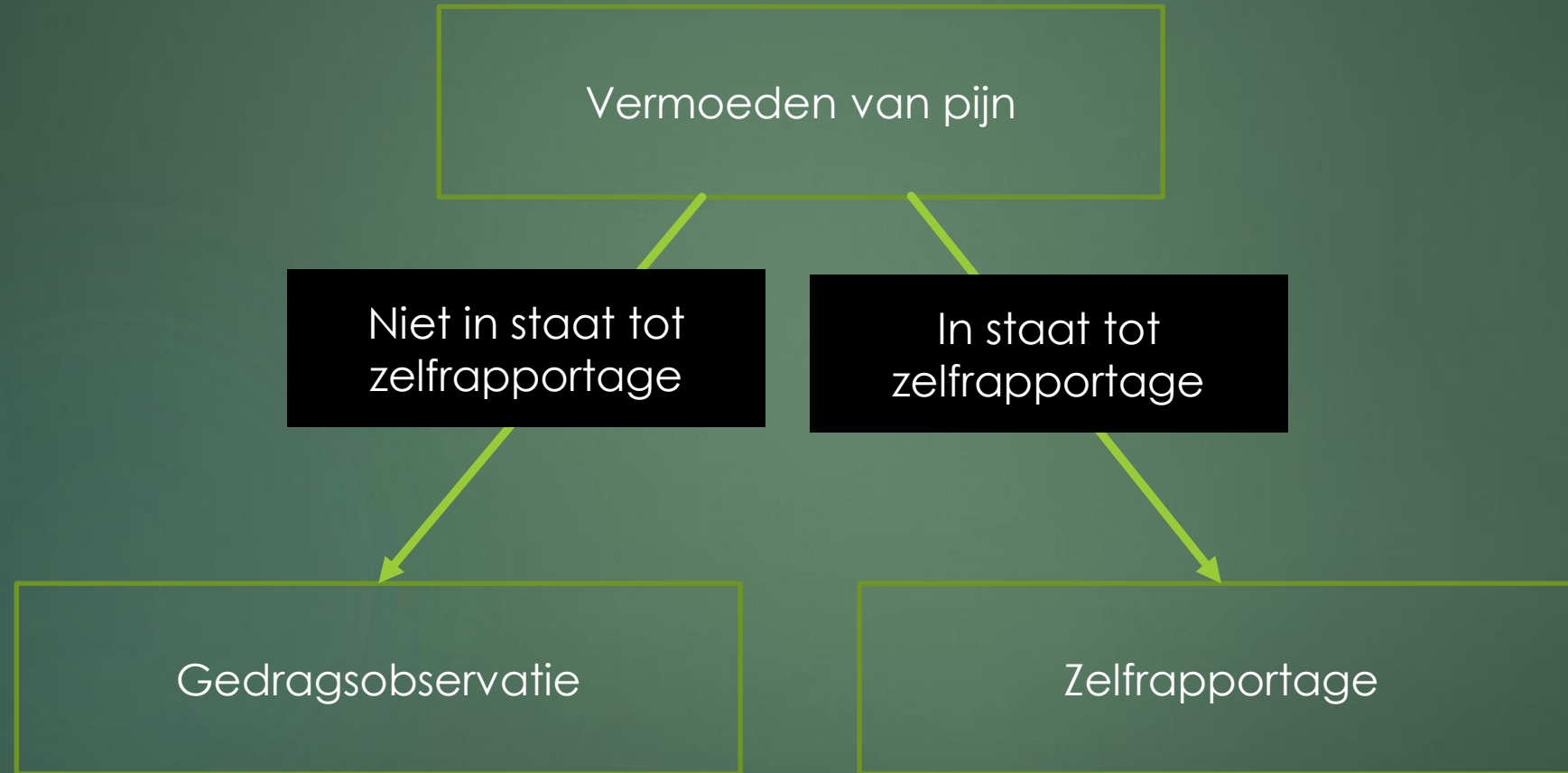
Kennis Netwerk pijn bij verstandelijke beperking

casus 1

Wat doe je als je signalen ziet?

- Wie signaleert RAPPORTEERT.
Objectief
Zonder oordeel
Beeld van situatie feitelijk beschrijven, alsof film opname
- Communiceer met collega's erover.

Pijn observeren en meten

Gedragsobservatie

- Observeren en rapporteren
- Gestandaardiseerd meetinstrument
- Geïndividualiseerd pijnsignaleringsplan

Rotterdam Elderly Pain Observation Scale (REPOS)
 Eerst 2 minuten observeren en daarna aankruisen als gedrag aanwezig was tijdens de observatie. Tel daarna alle aangekruiste gedragingen op voor de REPOS totaalscore.

NAAM CLIËNT _____

1^e observatie 2^e observatie 3^e observatie

NAAM OBSERVATOR _____

DATUM / TIJDSTIP _____

SITUATIE _____

PIJNMEDICATIE _____

Gespannen gezicht

Ogen (bijna) dichtknijpen

Optrekken bovenlip

Grimas

Angstig kijken

Bewegen lichaamsdeel

Paniekkerig, paniecreactie

Kreunen / jammeren

Onrustgeluiden / verbale uitingen

Inhouden adem / stokken ademhaling

REPOS TOTAALSCORE _____

zie REPOS bestisboom zie REPOS bestisboom zie REPOS bestisboom

REPOS: versie 1,2, Van Herik, Boerlage, Van Dijk, Eversma, MC, 2008

Observatielijsten
 Kennisplein

	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe voel ik me? • Hoe kun je dit aan me zien? • Wat doe ik? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe kan ik zorgen dat het beter met me gaat? • Wat kan ik beter niet doen? • Hoe kunnen anderen me helpen? • Wat kunnen anderen beter niet doen?
<p>0</p> 	Geen pijn	
<p>1 t/m 3</p> 	Milde pijn	
<p>4 t/m 6</p> 	Matige pijn	
<p>7 t/m 9</p> 	Ernstige pijn	

Gedragsobservatie

Observeren van pijngedragingen bij volwassenen met VB: REPOS

[Rotterdam Elderly Pain Observation Scale](#)

Bij kinderen met VB: CPG

[Pijnobservatielijst CPG – Checklist pijngedrag \(kennispleingehandicaptensector.nl\)](#)

- Pijnobservatielijst met 10 gedragingen
- 2 minuten observeren
- Scoren op aan- en afwezigheid

Andere gedragsobservatie instrumenten:

[Observatielijsten pijngedrag \(kennispleingehandicaptensector.nl\)](#)

Rotterdam Elderly Pain Observation Scale (REPOS)

Erst 2 minuten observeren en daarna aankruisen als gedrag aanwezig was tijdens de observatie. Tel daarna alle aangekruiste gedragingen op voor de REPOS totaalscore.

NAAM CLIËNT	1 ^e observatie	2 ^e observatie	3 ^e observatie
NAAM OBSERVATOR			
DATUM / TIJDSTIP			
SITUATIE (ADL, transitie, lopen, fysiotherapie, rust, wondverzorging, etc.)			
PIJNMEDICATIE (Soort, dosering en tijdstip laatste gift)			

Gespannen gezicht	☐	☐	☐
Ogen (bijna) dichtknijpen	☐	☐	☐
Optrekken bovenlip	☐	☐	☐
Grimas	☐	☐	☐
Angstig kijken	☐	☐	☐
Bewegen lichaamsdeel	☐	☐	☐
Panikerig, paniekreactie	☐	☐	☐
Kreunen / jammeren	☐	☐	☐
Onrustgeluiden / verbale uitingen	☐	☐	☐
Inhouden adem / stokken ademhaling	☐	☐	☐
REPOS TOTAALSCORE	☐	☐	☐

REPOS versie 1.2, Van Herk, Boerlage, Van Dijk, Erasmus MC 2008

zie REPOS beslisboom zie REPOS beslisboom zie REPOS beslisboom

Kennisnetwerk pijn verstandelijke beperking

Pijnsignaleringsplan

	Signalen	Acties
0	Geen pijn	
	Wat is het 'normale' gedrag?	'Normale' begeleiding en ondersteuning
1 t/m 3	Milde pijn	
	Uitingen van milde pijn. Bv mimiek, verbaal, afwijkend gedrag	Oplossen van mogelijke oorzaken voor pijn of ongemak
4 t/m 6	Matige pijn	
	Ontwijken van de pijn, afwijkend gedrag, signalen overprikkeling	Stress verminderen en geruststellen, onderzoek en behandeling oorzaak, pijnbestrijding
7 t/m 9	Ernstige pijn	
	Overprikkeling, ontwijken van de pijn, fysieke reacties, agressie	Pijnbestrijding, behandeling oorzaak, afleiding, comfort bieden
10	Ergste pijn ooit!	
	Fysieke reacties, agressie, zelfverwonding, paniek	Pijnbestrijding, behandeling oorzaak, voorkomen zelfverwonding, afleiding en comfort

Gedragsobservatie pijn

Kennis Netwerk pijn bij verstandelijke beperking

casus 2

Voorkomen en behandelen van pijn. Wat kan je zelf doen?

- Oorzaken wegnemen
- Client comfortabel maken
- Overprikkeling voorkomen
- Uitleg geven aan cliënt / -systeem
- Communicatie over pijn en pijngedrag
- Afleiden

En in jullie eigen praktijk?

- Welke discipline benaderd bij vermoeden van pijn?
- Wie stelt de diagnose en wie zet de lijnen verder uit?
- Hoe gaat de monitoring van de pijn verder?
- Welke hulpmiddelen hierbij?
- Wie zijn er interdisciplinair betrokken?

Kennisnetwerk Pijn bij Verstandelijke Beperking

Deelnemers gezocht!!!

kennisnetwerkpijnvb@gmail.com

<https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/themas/gezondheid/pijnbeleving/landelijk-kennisnetwerk-pijn-bij-verstandelijke-beperking>

Meer informatie

- Scholing over diagnostiek en behandeling van pijn voor behandelaars:

[Trainingsdata en informatie pijnteam – Ipse de Bruggen](#)

- Scholing over signaleren voor begeleiders:

[Training Pijn bij mensen met een verstandelijke beperking | BPSW](#)

dicht**er**bij

dichterbij
dichterbij
dichterbij

We dagen ieder mens uit!

Vragen?

kennisnetwerkpijnvb@gmail.com

d.mirande@dichterbij.nl

VEEL DANK
VOOR DE
INTERESSE!

Meer informatie

- [Landelijk Kennisnetwerk Pijn bij Verstandelijke Beperking \(kennispleingehandicaptensector.nl\)](https://kennispleingehandicaptensector.nl)
- [Verstandelijke beperking en pijn \(kennispleingehandicaptensector.nl\)](https://kennispleingehandicaptensector.nl)
- [V&VN Pijnverpleegkundigen Meetinstrumenten | V&VN \(venvn.nl\)](https://venvn.nl)
- [Pijngedraganalyse \(PGA\) Clemens Ketels.Index en Weet jij of iemand met een VB pijn heeft? \(kennispleingehandicaptensector.nl\)](https://kennispleingehandicaptensector.nl)
- [E-learning Pijn signaleren bij mensen met EMB | 's Heeren Loo](https://www.emb.nl)
- [Onderzoek: Zie je mijn pijn? - Academische werkplaats EMB \(aw-emb.nl\)](https://aw-emb.nl)
- [EMB & ICT - EMB Pijn app \(embenict.nl\)](https://embenict.nl)
- [comfort assessment :: REPOS \(comfortassessment.nl\)](https://comfortassessment.nl)
- [Pijn en neurocognitieve stoornissen: stand van zaken en de weg nog te gaan - TVGG](https://www.tvgg.nl)
- [Pijnsignalering \(met ondertiteling\) - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=...)
- [Zorgstandaard Chronische Pijn | PA!N - Pijn Alliantie in Nederland](https://www.painalliance.nl)
- [Pijn-Ergotherapie-Magazine-dec2022.pdf \(nvavg.nl\)](https://www.nvavg.nl)
- [Richtlijn Pijn bij mensen met een verstandelijke beperking – SKILZ](https://www.skilz.nl)
- [Interventions in pain management for persons with an intellectual disability \(sagepub.com\)](https://www.sagepub.com)
- [Sci-Hub | Pain interventions in adults with intellectual disability: a scoping review and pharmacological considerations. European Journal of Pain | 10.1002/ejp.1547](https://www.eurpub.com)
- [Placebo Responses in Genetically Determined Intellectual Disability: A Meta-Analysis | PLOS ONE](https://www.plosone.org)
- [The development and evaluation of a vaccination pathway for children with intellectual and developmental disability and needle fear - Ong - Paediatric and Neonatal Pain - Wiley Online Library](https://onlinelibrary.wiley.com)